

Nader flora- en faunaonderzoek en ecologisch werkprotocol Kerkuil Haarsweg, Ommen

Definitief

Opdrachtgever:

BJZ.NU
De heer M. van 't Klooster
Twentepoort Oost 16A
7609 RG ALMELO
T 06-21297119
E martijn@bjz.nu
I www.bjz.nu

Opdrachtnemer:

Eelerwoude
Mossendamsdwarsweg 3
7472 DB GOOR
Postbus 53, 7470 AB GOOR
T (0547) 26 35 15
F (0547) 26 37 77
E info@eelerwoude.nl
I www.eelerwoude.nl

Project nr. 5016.1

<i>Opgesteld door</i>	<i>Gecontroleerd</i>	<i>Datum</i>
S. Boekhout	R.J. Koops	24-10-2011

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	2
2. GEBIEDSKARAKTERISTIEK.....	3
2.1 Huidige situatie	3
2.2 Ruimtelijke ontwikkelingen	3
3. NATUURWETGEVING	4
4. ONDERZOEKSMETHODE	5
4.1 Bureauonderzoek.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.2 Veldbezoek.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4.2.1 Vleermuizen.....	5
5. ONDERZOEKSRESULTATEN EN ANALYSE.....	6
5.1 Vleermuizen.....	6
6. ECOLOGISCH WERKPROTOCOL KERKUIL	8
6.1 Mitigatie en compensatie.....	8
6.2 Ecologie.....	8
7. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	10
7.1 vleermuisonderzoek	10
7.2 Aanvullende maatregelen kerkuil.....	10

LITERATUURLIJST

BIJLAGE 1: FLORA- EN FAUNAWET

BIJLAGE 2: VERSPREIDINGSKAART VLEERMUIZEN

1. INLEIDING

In verband met de voorgenomen ontwikkelingen binnen het plangebied Haarsweg 111 te Ommen is in maart 2011 een verkennend flora- en faunaonderzoek (quickscan) uitgevoerd. Dit betrof een onderzoek in het kader van de natuurwetgeving. Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat aanvullend onderzoek noodzakelijk is naar verblijfplaatsen van vleermuizen in de te slopen opstallen. In het voorjaar en de (na)zomer van 2011 is dit aanvullende onderzoek uitgevoerd.

Doel van het vleermuisonderzoek is om een beeld te krijgen van de aanwezige beschermde vleermuissoorten, om aan de hand hiervan uitspraken te doen over (mogelijke) effecten van de voorgenomen plannen en de eventueel noodzakelijke vervolgstappen.

Tevens dient een ecologisch werkprotocol opgesteld te worden voor de kerkuil. Met het slopen van de bebouwing verdwijnt een verblijfplaatsen van de kerkuil. Deze vaste rust- en verblijfplaats is jaarrond beschermd. Eventuele negatieve effecten op de kerkuil worden voorkomen door het nemen van mitigerende en compenserende maatregelen.

In dit rapport worden de resultaten van het vleermuisonderzoek gepresenteerd en getoetst aan de Flora- en faunawet en is tevens een hoofdstuk opgenomen met de te nemen maatregelen voor de kerkuil.

Figuur 1. Ligging plangebied (Bron: maps.google.nl).

2. GEBIEDSKARAKTERISTIEK

2.1 Huidige situatie

Het plangebied ligt in het buitengebied van Ommen en wordt omringt door bosgebied. Dit bosgebied valt binnen de Ecologische Hoofdstructuur. Het plangebied omvat een kapschuur, twee grote stallen en één kleine stal. De kleine stal wordt gebruikt als paardenstal. De grote stallen zijn niet meer in gebruik. Het merendeel van het plangebied is verhard. Binnen het plangebied zijn geen watergangen en grote bomen aanwezig.

2.2 Ruimtelijke ontwikkelingen

De grote stallen worden gesloopt en de bestaande woning, kleine stal en kapschuur blijven behouden. In het kader van de Rood-voor-Rood regeling worden twee nieuwe bouwkavels gerealiseerd.

Foto 1 en 2. De te slopen stal (boven) en de te behouden woning (onder).

Foto 3 en 4. De te slopen stallen (boven en onder).

3. NATUURWETGEVING

De Flora- en faunawet richt zich op de bescherming van soorten. De Flora- en faunawet gaat uit van het 'nee, tenzij'-principe. Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk. Centraal hierbij staat de zorgplicht. De zorgplicht houdt in dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende planten en dieren en hun leefomgeving.

Onder bepaalde voorwaarden is een algemene vrijstelling van de ontheffingsplicht van de Flora- en faunawet van toepassing. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het plangebied. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden.

- Soorten van tabel 1 – algemene soorten – lichtste beschermingsregime
- Soorten van tabel 2 – overige soorten – middelste beschermingsregime
- Soorten van tabel 3 – genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB – zwaarste beschermingsregime

Vogels nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in. Vogels worden tijdens het broedseizoen beschermd door de Flora- en faunawet. Voor het aantasten van broedende vogels geldt een zware toets vergelijkbaar met tabel 3-soorten. Daarnaast zijn voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd (mits niet definitief verlaten). Het betreft nesten van boomvalk, buizerd, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, huismus, havik, kerkuil, oehoe, ooievaar, ransuil, roek, slechtvalk, sperwer, steenuil, wespendif en zwarte wouw.

Voor tabel 1-soorten geldt voor ruimtelijke ontwikkeling een vrijstelling van de ontheffingsplicht en daarom is geen ontheffing nodig. Deze soorten zijn bij dit onderzoek buiten beschouwing gelaten. Zie bijlage 1 voor

een uitgebreide beschrijving en toelichting op de Flora- en faunawet.

De Flora- en faunawet is overal en altijd van toepassing bij ontwikkelingen. In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op de aanwezigheid van beschermde vleermuissoorten.

4. ONDERZOEKSMETHODE

Om een beeld te krijgen van de aanwezigheid en verspreiding van beschermde vleermuissoorten, is in het voorjaar en de (na)zomer van 2011 een uitgebreid veldonderzoek uitgevoerd. Tijdens de veldbezoeken is ook gelet op andere (strikt) beschermde soorten (zoals steenmarter en uilen). De veldbezoeken zijn uitgevoerd door S. Boekhout, ecologische adviseur bij Eelerwoude in Goor.

4.1.1 Vleermuizen

Het vleermuisonderzoek heeft zich gericht op het vaststellen van vaste rust- en verblijfplaatsen, vliegroutes en belangrijke foerageergebieden. De veldbezoeken hebben plaatsgevonden in zowel de avonduren (start ruim voor zonsondergang tot ruim daarna) als de ochtenduren (tweede helft van de nacht). Er zijn in totaal vier veldbezoeken gebracht.

Twee bezoeken in de kraamperiode (mei – juni) en twee bezoeken in de baltsperiode (augustus – september). Deze bezoeken zijn uitgevoerd onder voor vleermuizen gunstige weersomstandigheden op de volgende data: 6 juni, 30 juni, 25 augustus en 13 september 2011.

Tijdens het vleermuisonderzoek is gebruik gemaakt van een batdetector Pettersson D100 in combinatie met een Pettersson D240X. Hiermee kunnen de ultrasone geluiden die vleermuizen tijdens het vliegen uitzenden voor het menselijk gehoor hoorbaar gemaakt worden. Daarnaast is gebruik gemaakt van opname apparatuur. Het geluid van de vleermuis is opgenomen en geanalyseerd in het hiervoor speciaal ontworpen programma Batsound. Het vleermuisonderzoek volgt het 'Protocol voor vleermuisinventarisaties' dat in maart 2011 is geactualiseerd en door het Ministerie van EL&I is goedgekeurd. Voor het uitvoeren van vleermuisonderzoek wordt dit protocol gehanteerd door het Netwerk Groene Bureaus, waarbij Eelerwoude is aangesloten.

5. ONDERZOEKSRESULTATEN EN ANALYSE

5.1 Vleermuizen

Voorkomen en functie

Tijdens de veldbezoeken zijn drie vleermuissoorten aangetroffen in en rondom het plangebied. Dit betreffen de gewone dwergvleermuis, de laatvlieger en de rosse vleermuis. Allen zijn in kleine aantallen passerend en jagend in het plangebied waargenomen. Bijlage 2 geeft de verspreidingskaart weer van de aangetroffen soorten.

Gewone dwergvleermuis

De gewone dwergvleermuis is de meest algemene soort in Nederland en kan vrijwel overal worden aangetroffen. Ook in stedelijke omgeving is de gewone dwergvleermuis de meest algemene soort. Gedurende het hele jaar worden vooral gebouwen als verblijfplaats gebruikt. De soort heeft een voorkeur voor spleetvormige holten zoals spouwmuren, maar verblijft ook tussen daklagen, achter betimmering, daklijsten of onder dakpannen.

Laatvlieger

De laatvlieger komt in Nederland vrij algemeen voor (al laat de soort wel een dalende trend zien) en jaagt boven open tot halfopen landschap, vooral in de beschutting van opgaande groenelementen zoals bosranden, houtwallen en lanen. Kraamkolonies komen in Nederland voor zover bekend alleen in gebouwen voor. Deze bevinden zich onder andere in de spouwmuur, ongebruikte dakruimten, achter en onder (dak)betimmering en onder daklijsten en dakpannen. Soms worden ze ook op zolders aangetroffen.

Rosse vleermuis

De rosse vleermuis is in West-Europa een uitgesproken boombewonende soort. Onder andere solitaire mannetjes, groepen vrouwtjes met jongen en dieren in winterslaap gebruiken boomholten als onderkomen. De vlucht van de rosse vleermuis doet enigszins denken aan die van de gierzwaluw: hoog en snel. De afstand tussen dagrustplaats en jachtgebied wordt in de

regel in een snelle rechte vlucht afgelegd, op een hoogte van honderd meter of meer.

Verblijfplaats

Zowel binnen als in de directe omgeving van het plangebied zijn diverse gebouwen aanwezig die geschikt zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. In het plangebied zijn tijdens het onderzoek in de te slopen gebouwen echter geen (aanwijzingen van) verblijfplaatsen van vleermuizen waargenomen.

In het plangebied zijn geen bomen aanwezig die dienst kunnen doen als verblijfplaats voor boombewonende vleermuissoorten. De aanwezige bomen zijn te jong om holten en spleten te bevatten. Het plangebied is in een bosrijke omgeving gelegen. In deze bosrijke omgeving (buiten het plangebied) zijn verschillende bomen aanwezig die geschikt kunnen zijn als verblijfplaats voor vleermuizen. Er zijn in de directe omgeving van het plangebied geen verblijfplaatsen aangetroffen van boombewonende soorten.

Vliegroute en/of foerageergebied

In het plangebied is rondom de sloop- en nieuwbouwlocaties weinig groen aanwezig. De aangetroffen soorten zijn in kleine aantallen jagend en passerend aangetroffen, waarbij met name de gewone dwergvleermuis gebonden is aan lijnvormige elementen voor hun oriëntatie. Er zijn geen belangrijke vliegroutes en foerageergebieden vastgesteld. Tijdens de baltsronden is tussen de foeragerende dieren enkele malen het sociale geluid van een roepend mannetje waargenomen. Actief baltsende vleermuizen die zouden wijzen op een baltsplaats in de bebouwing of in de bomen zijn niet aangetroffen in het plangebied.

Effecten en ontheffing

Vleermuizen behoren tot de groep van strikt beschermde soorten (tabel 3 van de Flora- en faunawet). Dit betekent dat niet alleen hun verblijfplaatsen maar ook hun functionele leefgebied beschermd is (vliegroutes en

foerageergebieden). Het verjagen, vangen en doden van individuen van beschermde soorten, alsmede het verstoren of vernielen van vaste verblijfplaatsen (inclusief de functionele leefomgeving) is verboden vanuit de Flora- en faunawet. De functionaliteit van de verblijfplaats(en) en de functionele leefomgeving van de aanwezige soort(en) dient te allen tijde gegarandeerd te blijven.

Verblijfplaats

In de te slopen bebouwing of directe omgeving zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. Negatieve effecten op verblijfplaatsen van vleermuizen worden daarom niet verwacht.

Vliegroute en foerageergebied

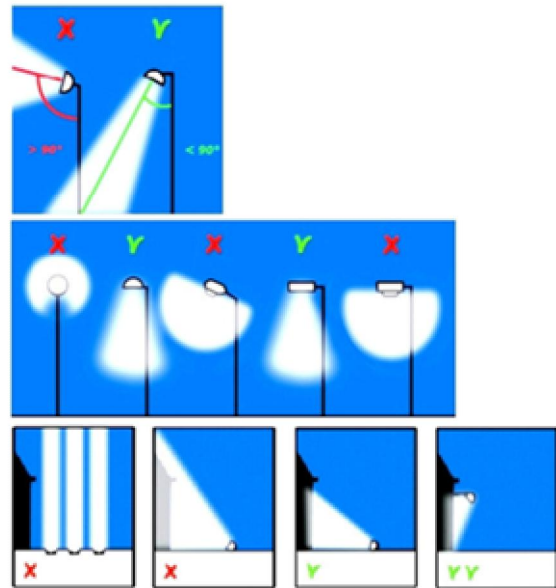
Het plangebied en de directe omgeving wordt door een klein aantal vleermuizen gebruikt als vliegroute en foerageergebied. Er zijn geen belangrijke vliegroutes of foerageergebieden vastgesteld, welke belangrijk zijn voor de functionele leefomgeving van een verblijfplaats. Door de voorgenomen ontwikkelingen worden geen negatieve effecten verwacht. Eventuele belangrijke vliegroutes en foerageergebieden blijven behouden.

Verlichting

Een aantal nachtactieve dieren, zoals vleermuizen, uilen en marters, zijn gevoelig voor verlichting. Er zijn soorten die kunstlicht zoveel mogelijk vermijden en er zijn soorten die rond lantaarnpalen jagen. Op dit moment is in en rondom het plangebied weinig verlichting aanwezig en in de nieuwe situatie zal de verlichting mogelijk enigszins toenemen. Verwacht wordt dat met de toename van verlichting rondom de te ontwikkelen locatie(s) geen negatief effect zal optreden op de aanwezige soorten. De aangetroffen soorten gelden namelijk niet als bijzonder gevoelig voor verstoring door verlichting tijdens het foerageren. Er dient echter wel te allen tijde rekening gehouden te worden met verlichting, door verlichting tot een minimum te beperken en directe belichting van de omgeving en onverlichte gebiedsdelen te voorkomen. Dit kan o.a. door gerichte verlichting (met leds) aan te brengen (figuur 2). Gekozen kan worden voor de toepassing van vleermuisvriendelijke verlichting. Uit recent onderzoek is gebleken dat amberkleurige verlichting

vleermuisvriendelijk is. Op de site van de Zoogdierversameniging Nederland (www.zoogdierversameniging.nl) is hierover meer informatie te vinden.

Aanvullend onderzoek of het aanvragen van een ontheffing is voor vleermuizen niet noodzakelijk. Wel wordt geadviseerd rekening te houden met verlichting.

Figuur 2. Voorbeelden van verschillende type armaturen en plaatsingen om lichthinder te voorkomen.

6. ECOLOGISCH WERKPROTOCOL KERKUIL

In de te slopen opstallen zijn sporen (uitwerpselen en braakballen) aangetroffen van de kerkuil. Door de kleine hoeveelheid sporen wordt niet verwacht dat de soort vaak gebruik maakt van de schuren; het betreft geen broedplaats. De kerkuil is een soort waarvan de vaste rust- en verblijfplaatsen jaar rond zijn beschermd. Met het slopen van de bebouwing zal zijn verblijfplaats verdwijnen. Eventuele negatieve effecten op kerkuil worden voorkomen door het nemen van mitigerende en compenserende maatregelen. Er is dan geen ontheffingsaanvraag noodzakelijk. Indien deze maatregelen niet worden uitgevoerd, dient alsnog een ontheffing te worden aangevraagd.

6.1 Mitigatie en compensatie

Om ervoor te zorgen dat ook na de sloop van de opstallen een verblijfplaats voorhanden is, dienen er nestkasten in het plangebied opgehangen te worden. Een 1 op 1 compensatie, waarbij één verblijfplaats wordt gecompenseerd met één nieuwe verblijfplaats, biedt onvoldoende garantie dat de nieuwe compensatie goed werkt (waardoor de functionaliteit onvoldoende gewaarborgd wordt). Het is daarom noodzakelijk om te 'overcompenseren' door verschillende nieuwe verblijfplaatsen aan te bieden. Verwacht wordt dat compensatie met twee kerkuilkasten volstaat. De kasten dienen opgehangen te worden in bijvoorbeeld een (kap)schuur, stal, of op een zolder. Dit dient te gebeuren op een donkere en rustige plek op minimaal 5 meter hoogte. Minimaal 6 maanden voor de sloop dienen de kasten opgehangen te worden, zodat de kerkuil vroegtijdig de kasten kan ontdekken, in de nabijheid van de te slopen opstallen (bijv. in de kapschuur en/of bij de burenen). De kasten dienen regelmatig gecontroleerd te worden en eventueel schoon gemaakt te worden. Dit is afhankelijk van de mate van gebruik door de kerkuil. Kerkuilkasten kunnen aangeschaft worden via bijvoorbeeld Vivara (www.vivara.nl), Waveka (www.waveka.nl) of een vogelwerkgroep in de omgeving. Een vogelwerkgroep plaatst vaak gratis kasten die

zij gedurende het jaar controleren op de aanwezigheid van kerkuilen. Tevens geven zij ook advies over allerlei zaken met betrekking tot kerkuilen. Daarnaast zijn de kasten ook zelfstandig te maken. Op internet zijn diverse bouwtekeningen voorhanden.

De belangrijkste mitigerende maatregel is het uitvoeren van de werkzaamheden in minst kwetsbare periode voor de kerkuil. Dit betekent buiten de broedperiode. Gezien de sporen wordt niet verwacht dat de soort in de opstallen broedt. De kerkuil maakt gedurende het hele jaar gebruik van de stallen. Voorafgaand de sloop dienen de opstallen gecontroleerd te worden op de kerkuil. Indien deze niet wordt aangetroffen kunnen de opstallen gesloopt worden. Indien de soort wel aanwezig is dient de kerkuil verjaagd te worden door middel van het 'vogelvriendelijk' slopen van de opstallen. Dit betekent dat het opstallen voor de sloop eerst gestript worden. Dit houdt in dat eerst het plaatwerk verwijderd dient te worden. Nadat de kerkuil verjaagd is, kunnen de opstallen in zijn geheel gesloopt worden.

Samenvatting:

- Twee kerkuilkasten ophangen voorafgaand de sloop (minimaal 6 maanden).
- Binnen opgehangen in bijvoorbeeld een (kap)schuur, stal, of op zolder op een donkere en rustige plek.
- Op minimaal 5 meter hoogte.
- Kasten regelmatig controleren en regelmatig schoonmaken.
- Voorafgaand sloop controle op kerkuil.

6.2 Ecologie

In Nederland komen zes uilen voor waaronder de kerkuil. De kerkuil is vooral 's nachts actief en in de zomer ook in de schemering. In verband met zijn nachtelijke leefwijze is de kerkuil sterk afhankelijk van zijn zintuigen. De

kerkuil heeft zowel scherpe ogen als oren en is daardoor een geduchte predator. Dankzij onder andere de asymmetrisch geplaatste oren kan de soort zachte geluiden lokaliseren die zijn veroorzaakt door prooien.

Het leefgebied van de Kerkuil bestaat in Nederland en in de omringende landen grotendeels uit half open cultuurlandschappen met kleinschalige elementen. De Kerkuil is een specifieke jager van het open veld en hij komt het meest voor in die kleinschalige gebieden, waar gras- en bouwland worden begrensd door kruidenrijke akkerranden, houtwallen, heggen of boselementen, maar ook ruig begroeide, slecht onderhouden graslandgebieden, ruige grasstroken en wegbermen worden als jachtterrein benut. Grootschalige open en gesloten landschappen worden vermeden.

De kerkuil broedt in boomholten, gebouwen en ruines, maar in Nederland vooral in nestkasten, boerenschuren en dorpskerken. Vooral in Nederland en alsmede de laatste jaren gebruikt de soort veelvuldig nestkasten. Afhankelijk van de voedselsituatie kunnen kerkuilen het gehele jaar broeden. De meeste broedparen (70%) leggen in april en mei eieren. De gemiddelde legdatum ligt rond de eerste week in april.

7. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

7.1 vleermuisonderzoek

Uit het vleermuisonderzoek is naar voren gekomen dat het plangebied gebruikt wordt door een klein aantal vleermuizen. Er zijn drie soorten aangetroffen; gewone dwergvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis. Deze soorten zijn passerend en foeragerend aangetroffen. Er zijn geen verblijfplaatsen in het plangebied of directe omgeving waargenomen. Met de sloop van de opstallen worden geen negatieve effecten verwacht op vleermuizen. Wel wordt geadviseerd rekening te worden gehouden met verlichting door verlichting tot een minimum te beperken en directe belichting van onverlichte gebiedsdelen te voorkomen.

7.2 Aanvullende maatregelen kerkuil

In de opstallen zijn sporen (uitwerpselen en braakballen) aangetroffen van de kerkuil. De opstallen worden door de kerkuil gebruikt als vaste rust- en verblijfplaats. Met de sloop van de opstallen verdwijnt een vaste rust- en verblijfplaats. Voor de kerkuil dienen aanvullende maatregelen genomen te worden om negatieve effecten op deze soort te voorkomen. Verwacht wordt dat met het uitvoeren van mitigerende (verzachtende) en compenserende maatregelen een ontheffingsaanvraag niet noodzakelijk is, omdat negatieve effecten (en overtreding van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet) kunnen worden voorkomen. Indien deze maatregelen niet worden uitgevoerd, dient alsnog een ontheffing te worden aangevraagd.

Maatregelen:

- Twee kerkuilkasten ophangen voorafgaand de sloop (minimaal 6 maanden).
- Binnen opgehangen in bijvoorbeeld een (kap)schuur, stal, of op zolder op een donkere en rustige plek.
- Op minimaal 5 meter hoogte.
- Kasten regelmatig controleren en regelmatig schoonmaken.
- Voorafgaand sloop controle op kerkuil.

LITERATUURLIJST

Bode, A.D., Dijkstra, A.J., Hoekstra, B.; Hoeve, R., Zollinger, R., Bureau Natuurbalans/Limes Divergens, 1999. *De zoogdieren van Overijssel. Voorkomen, verspreiding en ecologie van de in het wild levende zoogdieren*. Waanders Uitgevers, Zwolle.

Broekhuizen, S., D. Klees, G. Muskens, 2010. *De steenmarter*. KNNV Uitgeverij, Zeist.

Broekhuizen, S., Hoekstra, B., Laar, V. van, Smeenk, C., & J.B.M. Thissen, 1992. *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. KNNV / Contactgroep Zoogdiereninventarisatie, Utrecht / Arnhem.

Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (RAVON) (Redactie), 2009. *De amfibieën en reptielen van Nederland. Nederlandse fauna 9*. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey –Nederland, Leiden.

Eelerwoude, 2011. *Quickscan natuurwetgeving Haarsweg Ommen*. Eelerwoude, Goor.

Hoekstra, B. et al., 2010. *Werkatlas Zoogdieren van Overijssel*. Zoogdierverseniging, Nijmegen.

Koninklijke Vermande, 1999-2007, *Planten en dieren, Flora- en faunawet, band 1, 2, 3 en 4*, SDU Uitgeverij, Den Haag.

Limpens, H. K, Mosterd & W. Bongers, 1997. *Atlas van de Nederlandse vleermuizen, onderzoek naar verspreiding en ecologie*. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2004, *501 Algemene Maatregel van Bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen*, Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden.

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdierverseniging & Gegevensautoriteit Natuur 2010, 5 maart 2010. *Vleermuisprotocol 2010*.

BIJLAGE 1: FLORA- EN FAUNAWET

Inleiding

Per 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. In deze wet, gepubliceerd op 14 juli 1998 in het Staatsblad 402, is de soortbescherming geregeld van in Nederland inheemse in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. De wet sluit aan op de Europese natuurregeling (Natura 2000). De wet is in plaats gekomen voor de Jachtwet, de Vogelwet 1936, de soortenparagraaf uit de Natuurbeschermingswet, de Wet bedreigde uitheemse dier- en plantensoorten en de soortbeschermingscomponent uit de Europese Habitatrichtlijn en de Europese Vogelrichtlijn. Deze Europese soortenbescherming heeft met de Flora- en faunawet dus een Nederlandse vertaling gekregen.

Zorgplicht

De Flora- en faunawet gaat over de bescherming van ongeveer 500 planten- en diersoorten, van de 36.000 soorten die in Nederland voorkomen. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij-principe'). Centraal staat hierbij de zorgplicht, wat inhoudt dat iedereen 'voldoende zorg' in acht moet nemen voor alle in het wild voorkomende dieren en planten en hun leefomgeving. De wet erkent hierbij de intrinsieke waarde van de in het wild voorkomende dier- en plantensoorten. Alle soorten hebben een eigen rol in het ecosysteem en dragen bij aan de biodiversiteit. Dat betekent dat voor de wet alle dieren en planten van onvervangbare waarde zijn en dat daar dus zorgvuldig mee omgegaan moet worden. Het gevolg is onder andere, dat iedereen die redelijkerwijs weet of kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor beschermde dier- of plantensoorten worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten, dan wel naar redelijkheid alle maatregelen te nemen om die gevolgen te voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

Beschermde soorten

Via de Flora- en faunawet worden de volgende planten- en diersoorten beschermd:

- ruim 100 inheemse plantensoorten die van nature in Nederland in het wild voorkomen;
- alle soorten vogels die van nature op het grondgebied van de lidstaten van de EU in het wild voorkomen;
- alle zoogdieren die van nature in Nederland in het wild voorkomen, met uitzondering van bruine rat, zwarte rat en huismuis;
- alle amfibieën en reptielen die van nature in Nederland in het wild voorkomen;
- vissen, en schaal- en schelpdieren voorzover ze niet onder de Visserijwet vallen;
- bepaalde soorten insecten (bijvoorbeeld vlinders, libellen en mieren);

Als beschermde inheemse soort kunnen door middel van algemene maatregel van bestuur worden aangewezen. Het gaat om soorten die van nature in Nederland voorkomen en: die in hun voortbestaan bedreigd of gevaar lopen in hun voortbestaan bedreigd worden; mogelijk in hun voortbestaan bedreigd worden door overmatige benutting en die uit Nederland zijn verdwenen, maar waarvan de kans op terugkeer reëel is.

Verbodsbepalingen

Om de instandhouding van de wettelijk beschermde soorten te waarborgen, moeten negatieve effecten op die instandhouding voorkomen worden. Welke negatieve effecten dat precies zijn, kan niet in een lijst opgesomd worden. Dat is afhankelijk van soort, locatie en aard van de ingreep. Om die bescherming toch enigszins concreet te maken, zijn een aantal voor planten en dieren schadelijke handelingen als verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet opgenomen. De belangrijkste artikelen zijn:

- Artikel 8: het is verboden beschermde planten te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9: het is verboden beschermde dieren te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10: het is verboden beschermde dieren opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11: het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- Artikel 12: het is verboden eieren van beschermde dieren te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Ontheffing

Bij werkzaamheden waarbij een schadelijk effect optreedt voor beschermde soorten, is een ontheffing of vrijstelling nodig op de in de wet gestelde verbodsbepalingen (artikel 8 tot en met 18). In artikel 75 van de Flora- en faunawet wordt de mogelijkheid geboden om ontheffing aan te vragen op de verbodsbepalingen. De bevoegdheid om een ontheffing te verlenen in het kader van artikel 75 van de Flora- en faunawet ligt bij de Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. Een aanvraag tot ontheffing kan worden ingediend bij Dienst Regelingen van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie.

Bij de ontheffingverlening gelden, afhankelijk van de status van de soort, verschillende voorwaarden waaraan voldoen moet worden. Onderscheid wordt gemaakt in een lichte toets en een uitgebreide toets.

De **lichte toets** geldt voor algemene soorten en overige soorten (categorie 1 en 2; zie vrijstelling). De lichte toets houdt in dat de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding).

De **uitgebreide toets** geldt voor soorten die in bijlage IV van de Habitatrichtlijn zijn opgenomen, voor soorten van bijlage 1 AMvB artikel 75 en voor beschermde vogelsoorten (categorie 3; zie vrijstelling). De uitgebreide toets houdt in dat:

- de werkzaamheden het voortbestaan van de soort niet in gevaar mogen brengen (doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding) en
- er geen alternatief is voor de activiteiten en
- er sprake is van groot maatschappelijk belang (zoals volksgezondheid, openbare veiligheid et cetera) en
- de werkzaamheden zodanig worden uitgevoerd dat er sprake is van zorgvuldig handelen.

Vrijstelling

In het *'Besluit houdende wijziging van een aantal algemene maatregelen van bestuur in verband met wijziging van artikel 75 van de Flora- en faunawet en enkele andere wijzigingen'*, ook wel AMvB artikel 75 genoemd, zijn (onder andere) een aantal wijzigingen rondom ontheffingen en vrijstellingen beschreven. In het kort houdt de wijziging in dat niet altijd meer een ontheffing noodzakelijk is. De vrijstellingsregeling bevat vrijstellingen voor activiteiten die vallen onder:

- bestendig beheer en onderhoud (ook in landbouw en bosbouw),
- bestendig gebruik en
- ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen. Hierbij is onderscheid gemaakt in drie categorieën, waarin soorten zijn ingedeeld op basis van zeldzaamheid en kwetsbaarheid.

Tabel 1 – Algemene soorten

Voor deze soorten geldt de lichtste vorm van bescherming. Als de werkzaamheden of activiteiten vallen onder de hierboven beschreven activiteiten, dan geldt een vrijstelling van de verbodsbepalingen van Artikel 8 tot en met 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets. Uiteraard geldt wel de algemene zorgplicht.

Tabel 2 – Overige soorten

Deze soorten genieten een zwaardere bescherming. Er geldt alleen een vrijstelling als sprake is van werkzaamheden of activiteiten zoals hierboven beschreven én indien gehandeld wordt volgens een, door de Staatssecretaris van EL&I, goedgekeurde gedragscode. Indien niet gewerkt wordt volgens een gedragscode, kan het aanvragen van een ontheffing noodzakelijk zijn. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets.

Tabel 3 – Soorten, genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 AMvB artikel 75

Deze soorten genieten de zwaarste bescherming. Ook al is sprake van werkzaamheden zoals hierboven beschreven, dan hangt het van de precieze aard van de werkzaamheden af of een vrijstelling met gedragscode geldt, of een ontheffing noodzakelijk is. Voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting geldt altijd dat voor deze soorten een ontheffing moet worden aangevraagd. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de uitgebreide toets.

Vogels

Vogelsoorten zijn niet opgenomen in de hierboven genoemde categorieën. Voor verstoring van vogels en vogelnesten wordt geen ontheffing verleend voor ruimtelijke inrichting of ontwikkeling en niet voor dwingende redenen van openbaar belang. Voor vogels geldt dat u alleen ontheffing kunt krijgen op grond van een wettelijk belang uit de Vogelrichtlijn. Dat zijn: bescherming van flora en fauna, veiligheid van het luchtverkeer, volksgezondheid of openbare veiligheid. Buiten het broedseizoen mogen de nestplaatsen, zonder ontheffing, worden verstoord. Daarbij geldt geen standaardperiode voor het broedseizoen. Van belang is of een broedgeval

verstoord wordt, ongeacht de datum. De meeste vogels broeden tussen medio maart en medio juli. Van een (beperkt) aantal vogels is de nestplaats jaarrond beschermd. Op de volgende categorieën gelden de verbodsbepalingen van artikel 11 van de Flora- en faunawet het gehele seizoen:

- 1 Nesten die binnen en buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
- 2 Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop.
- 3 Nesten van vogels die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing.
- 4 Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

Nesten die niet het hele jaar door zijn beschermd in de 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten' worden de volgende soorten aangegeven als categorie 5. Deze zijn buiten het broedseizoen niet beschermd. Categorie 5-soorten zijn wel jaarrond beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

- 5 Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Mitigatie

Negatieve effecten en daarmee een ontheffingsaanvraag kunnen worden voorkomen door vooraf gaand aan het project mitigerende (= verzachtende) maatregelen op te stellen en uit te voeren. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort.

BIJLAGE 2: VERSPREIDINGSKAART VLEERMUIZEN

